

Bijlage 1 – Ambtelijke inventarisatie kinderopvangtoeslag bij een Wlz-indicatie

Hoofdvraag:

Is het wenselijk om het recht op Kinderopvangtoeslag (KOT) voor alleenstaanden of tweeoudergezinnen met beide een Wlz-indicatie (Wet langdurige zorg) te verruimen?

Conclusie:

Er zijn verschillende aspecten die afgewogen moeten worden bij het beantwoorden van de hoofdvraag:

- Een wetswijziging is een versimpeling van de kinderopvangtoeslag.
- Een wijziging kost structureel circa 12 miljoen euro (hiervoor is geen budget gereserveerd).
- Uitbreiding van de doelgroep draagt naar verwachting op een positieve manier bij aan de ontwikkeling van kinderen.
- Uitbreiding zorgt niet voor meer arbeidsparticipatie.
- De uitzonderingen op de arbeidseis zijn er allemaal op gericht op arbeidsparticipatie bevorderen. Deze aanpassing doet dat niet, daarom is het advies het recht op de KOT voor deze groep niet te verruimen.

Toelichting

Voor deze inventarisatie is gekeken naar de maatschappelijke, juridische, financiële en uitvoeringsgevolgen. Eén van de aanbevelingen uit de invoeringstoets van Dienst Toeslagen uit 2023 was dat de doelgroep beter betrokken moet worden in het beleidsproces.¹ Daarom is er gesproken met onderzoekers, cliëntondersteuners en andere ondersteuning die betrokken is bij de doelgroep. Tijdens de inventarisatie bleek het niet mogelijk om de ouders zelf te spreken, dit vanwege de aard van hun problematiek.

Over de doelgroep

De doelgroep 'ouders met een Wlz-indicatie' is klein en zeer divers. Casussen variëren van mensen met (licht) verstandelijke beperking tot mensen met niet-aangeboren hersenletsel. Cijfers van VWS tonen dat wanneer beide ouders een Wlz-indicatie hebben, er vaak sprake is van een (licht) verstandelijke beperking. Bij specifiek alleenstaande ouders met een Wlz-indicatie gaat het vaak om mensen met een complexe psychische aandoening. In beide situaties geldt dat er in de thuissituatie vaak uitdagingen zijn bij het creëren van een stabiel opvoedklimaat.

Gebruik kinderopvang in huidige situatie

Het is lastig te duiden hoe groot de vraag naar kinderopvang onder de doelgroep is. In de huidige situatie is de doelgroep afhankelijk van gemeentelijke regelingen als zij gebruik willen maken van kinderopvang. Vaak wordt er een beroep gedaan op de Sociaal Medische Indicatie (SMI). Bij een SMI-aanvraag worden ouders vaak begeleid vanuit de gemeente. Gemeenten kunnen via SMI de volledige kosten van de kinderopvang vergoeden.

Tegelijkertijd genieten gemeenten beleidsvrijheid op SMI. Gemeenten bepalen zelf welke gezinnen in aanmerking komen voor de regeling. Daardoor is het niet eenduidig te zeggen in welke gemeenten de doelgroep in aanmerking komt voor ondersteuning. Bijkomend geven bijna alle gemeenten SMI tijdelijk af. De beschreven groep heeft daarentegen een langdurige ziekte en daarom een blijvende behoefte aan kinderopvang. Dit was destijds ook één van de argumenten van de initiële wetswijziging om huishoudens met een Wlz-indicatie en werkende partner over te hevelen van SMI naar de KOT.

Daarnaast kunnen ouders een beroep doen op peuteropvang en voorschoolse educatie (VE). Beide zijn er voor peuters van 2,5 tot 4 jaar. Via peuteropvang kunnen peuters 2 dagdelen per week naar de opvang. VE is er specifiek voor kinderen die een risico hebben op een taalachterstand. Deze kinderen gaan dan 16 uur per week naar de kinderopvang en volgen een speciaal programma om de ontwikkeling te stimuleren.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/11/01/invoeringstoets-recht-op-kinderopvangtoeslag-bij-wlz-indicatie>

Maatschappelijke effecten verruimen

De beleidsdoelen van kinderopvang zijn (1) het bevorderen van de arbeidsparticipatie en (2) het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Het verruimen van het recht op KOT voor voorliggende doelgroep draagt bij aan de ontwikkeling van kinderen. Uit de gesprekken met ondersteuners en de literatuur volgen namelijk een aantal voordelen van het gebruik van formele kinderopvang voor de kinderen van de doelgroep. Het blijkt dat de ouders uit de doelgroep over het algemeen moeite hebben met het bieden van stabiele en uitdagende thuissituatie. Dit kan tot ontwikkelingsachterstanden leiden. Daarbij komt dat een (licht) verstandelijke beperking een erfelijk component heeft. Daardoor is er een verhoogde kans dat hun kinderen ook een ontwikkelingsachterstand oplopen. Gunstige opgroeiomstandigheden kunnen de kans hierop verkleinen.²

Kinderopvang biedt deze stabiele en uitdagende omgeving voor kinderen.³ Kinderen profiteren hiervan waardoor de kans op ontwikkelingsachterstanden afneemt.⁴ Bovendien hebben ouders zelf ook baat bij de stabiliteit en structuur die formele kinderopvang biedt. De doelgroep kan in de huidige situatie ondersteuning krijgen voor kinderopvang via gemeentelijke regelingen. Het voorliggende alternatief is om het recht op KOT uit te breiden voor alleenstaanden of tweeoudergezinnen met beide een Wlz-indicatie.

Aandachtspunt bij KOT voor de voorliggende doelgroep is dat er een eigen bijdrage betaald dient te worden. Ook vraagt het toeslagenstelsel om een bepaald doenvermogen en gaat gepaard met een risico op terugvorderingen. Ouders moeten zelf veranderingen in het inkomen of in het gebruik doorgeven. Van cliëntondersteuners horen we terug dat de doelgroep meestal een uitkering ontvangt die relatief stabiel is. Dit verlaagt het risico op terugvorderingen. Cliëntondersteuners noemen dat wijzigingen in afgenomen uren daarentegen wel van invloed kunnen zijn.

Effecten arbeidsparticipatie verruimen

De KOT is gericht op het ondersteunen van werkende ouders. Daarom is er ten tijde van de initiële wetswijziging voor gekozen om de doelgroep te beperken tot gezinnen waarin één ouder een Wlz-indicatie heeft en de andere ouder werkt. Dit om de andere ouder in staat te stellen om te blijven werken. Dit sluit aan bij het eerste beleidsdoel. De voorliggende maatregel betekent dat de relatie met werk wordt losgelaten. Er wordt dan enkel gekeken naar de ontwikkeling van het kind.

Uitvoeringstechnische gevolgen

Een wetswijziging vormt een versimpeling van het stelsel omdat Dienst Toeslagen niet meer hoeft te controleren op de aanwezigheid van een partner en of de partner voldoet aan de arbeidseis. Versimpelingen maken het stelsel beter uitvoerbaar. Deze maatregel draagt daarom bij aan de uitvoerbaarheid van het stelsel. Voor uitvoering van de uitbreiding kan worden aangesloten op processen die Dienst Toeslagen eerder al heeft ingericht voor de initiële wetswijziging uit 2021. We verwachten daarom dat de uitvoering relatief eenvoudig is en dat de eenmalige uitvoeringskosten beperkt zijn.

Financiële gevolgen

Een eerste inschatting is dat er circa 1.100 extra kinderen naar de opvang gaan als het recht verruimd zou worden. De uitgaven aan de KOT zouden dan circa € 12 miljoen per jaar stijgen. Hierbij is onder andere rekening gehouden met de verwachting dat ouders met een WLZ-indicatie een bovengemiddeld sterke behoefte aan kinderopvang hebben en dat het niet voor de hand ligt dat zij maximaal van kinderopvang gebruik gaan maken, omdat er ook een eigen bijdrage geldt. Het deelnamepercentage van 0 t/m 3-jarige is daarom geschat op 85% en van 4 t/m 11-jarige

² [Wat zijn de oorzaken van een licht verstandelijke beperking? | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#)

³ RAPPORTAGE KINDEROPVANGTOESLAG MET WLZ-INDICATIE

⁴ <https://open.overheid.nl/documenten/18d9389a-8c8d-4dfb-aeef-2999b68aac5a/file>

op 60%.⁵ Voor het gemiddelde gebruik van kinderopvang is uitgegaan van 3 dagen per week. In de reguliere KOT-populatie is dit naar benadering 2 dagen.

	Dagopvang	Bso	Totaal
<i>Aantallen kinderen</i>			
Aantal kinderen van Wlz-ouders	573	1 060	1 633
Deelname	85%	60%	69%
Aantal kinderen op opvang	487	636	1 123
<i>Gebruik</i>			
Aantal uren per kind per maand	143,0	68,0	100,5
Aantal uren totaal (x 1 miljoen)	0,84	0,52	1,35
<i>Prijs</i>			
Gemiddelde uurprijs	€ 9,55	€ 8,65	
Vergoedingspercentage	96%	96%	
Uitgaven (x € 1 miljoen)	7,66	4,31	11,97

⁵ Onder de reguliere KOT-populatie zijn deze percentages in de structurele situatie respectievelijk 82% en 50% (inclusief de effecten van het nieuwe kinderopvangstelsel)